

نیازسنجی اطلاعاتی دانشجویان دانشکده مدیریت و حسابداری دانشگاه علامه طباطبائی و نقش کتابخانه در تأمین آن نیازها^۱

علوم و فناوری اطلاعات
پژوهشگاه اطلاعات و مدارک علمی ایران
انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی
نمایه در: LISA و SCOPUS
<http://www.irandoc.ac.ir/irnl.htm>
۲۴ (۲): ۶۵ - ۸۸ / ۱۳۸۷

رضا واعظی
عضو هیئت علمی دانشگاه علامه طباطبائی
علی حسین نورافروز^۲
کارشناس کتابداری و اطلاع‌رسانی

کتابخانه دانشکده مدیریت و حسابداری دانشگاه علامه طباطبائی

دریافت: 1386/10/17 پذیرش: 1387/11/19 (برای اصلاح به مدت سیزده ماه و دو روز نزد پدیدآورندگان بوده است)

چکیده: پژوهش حاضر به مطالعه نیازهای اطلاعاتی دانشجویان دانشکده حسابداری و مدیریت دانشگاه علامه طباطبائی پرداخته است. در این پژوهش، تعداد 490 پرسشنامه در بین جامعه آماری توزیع شده و داده‌های آنها مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. تجزیه و تحلیل داده‌ها نشان می‌دهد که از بین منابع رسمی کسب اطلاعات به ترتیب، کتاب، پایان‌نامه، نشریات تخصصی و گزارش‌های تحقیقی بیشترین میزان استفاده را دارند. از طرف دیگر میزان استفاده از منابع مهمی چون چکیده‌نامه‌ها و نمایه‌نامه‌ها در حد بسیار پایینی است. از بُعد استفاده از منابع الکترونیکی نیز، داده‌ها نشان می‌دهند که استفاده از اینترنت درصد بیشتری را به خود اختصاص می‌دهد، اما در میان استفاده‌های مختلف از اینترنت، شبکه‌های علمی چون «رزنت» و «دانشیار» که دارای پایگاه‌های اطلاعاتی علمی و تخصصی هستند، بسیار اندک مورد استفاده قرار می‌گیرند. در پایان نتایج پژوهش مورد تحلیل و ارزیابی قرار گرفته و پیشنهاداتی ارائه شده است.

۱. مقدمه

امروزه فراهم نمودن امکان دسترسی مستقیم کاربران به اطلاعات و تأکید بر نیازهای اطلاعاتی آنان از مهم‌ترین مسائلی است که لازم است شالوده کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی بر آن استوار گردد (گیلوری 1374). با توجه به افزایش شدید تعداد دانشجویان در دانشگاه‌ها، انتخاب مواد کتابخانه‌ای در کتابخانه‌ها باید بر اساس تأمین

۱. مستخرج از طرح پژوهشی با عنوان «نیازسنجی اطلاعاتی دانشجویان دانشکده حسابداری و مدیریت دانشگاه علامه طباطبائی و نقش کتابخانه در تأمین آن نیازها»
۲ نویسنده رابط: afroz80@yahoo.com

نیازهای آموزشی و پژوهشی آنان صورت پذیرد. آگاهی از وضع موجود کتابخانه‌ها و نیازهای اطلاعاتی کاربران آنها می‌تواند مبنای عمل در برنامه‌ریزی‌های علمی و اطلاعاتی قرار گیرد و بر اساس آن می‌توان ضمن رفع موانع توزیع اطلاعات، زمینه مؤثر بهره‌مندی از نظام اطلاعات علمی را فراهم ساخت. پژوهش حاضر بر آن است تا با بررسی و شناخت نیازهای اطلاعاتی دانشجویان دانشکده مدیریت و حسابداری دانشگاه علامه طباطبایی، مسئولان و کتابداران آن دانشکده را با نیازهای اطلاعاتی دانشجویان آشنا کرده و آنان را در جهت بهبود گزینش و انتخاب مواد کتابخانه‌ای یاری نماید. با توجه به اهمیت روزافزون اطلاعات و منابع اطلاعاتی، در پژوهش حاضر سعی می‌شود تا ضمن سنجش نیازهای اطلاعاتی دانشجویان دانشکده حسابداری و مدیریت دانشگاه علامه طباطبایی، نقش کتابخانه این دانشکده در برآوردن آن نیازها مورد بررسی قرار گیرد. هم‌چنین عوامل مؤثر در رفع نیازهای اطلاعاتی، دلایل استفاده و عدم استفاده از منابع اطلاعاتی موجود آشکار می‌گردد. از دیگر اهداف این پژوهش می‌توان به تعیین چگونگی دستیابی دانشجویان به اطلاعات و منابع اطلاعاتی، بررسی موانع و مشکلات موجود در دستیابی دانشجویان به اطلاعات مورد نیاز خود و تعیین اهداف جستجوی اطلاعات در بین دانشجویان اشاره کرد.

با توجه به اینکه نقش حیاتی اطلاعات روز به روز نمایان‌تر می‌شود، جمع‌آوری، سازماندهی و اشاعه اطلاعات نیز روز به روز پیچیده‌تر می‌گردد. یکی از دغدغه‌های همیشگی کتابداران و اطلاع‌رسانان در عصر حاضر، در دسترس قرار دادن اطلاعات مناسب و منطبق با نیازهای واقعی کاربران است. نخستین گام در تأمین نیازهای اطلاعاتی کاربران، شناخت دقیق نیازها و تبیین همه جانبه نوع نیاز است. اطلاعات باید با نیازهای استفاده‌کنندگان سازگاری داشته باشد تا بتواند جوابگوی پرسش‌های آنان باشد (سامانیان، 1378).

برای تأمین نیازهای اطلاعاتی استفاده‌کنندگان باید رابطه نیازهای اطلاعاتی آنان را با نوع فعالیت و علل نیازشان به اطلاعات بررسی کرد تا با شناخت و تحلیل نیازهای استفاده‌کنندگان بتوان اطلاعاتی را فراهم آورد که برنامه‌های آینده کتابخانه مبتنی بر آن باشد. از سوی دیگر امروزه مقادیر قابل توجهی منابع مالی برای تهیه منابع اطلاعاتی و مجموعه گسترده‌تری در کتابخانه‌ها هزینه می‌گردد که نیاز است آن منابع را مورد ارزیابی قرار داده و با نیازهای استفاده‌کنندگان از کتابخانه مطابقت داد. بنابراین یافته‌های این

پژوهش می‌تواند مسئولان و کتابداران کتابخانه دانشکده حسابداری و مدیریت را با نیازهای اطلاعاتی دانشجویان آشنا کرده و آنان را در جهت انتخاب مواد کتابخانه‌ای مورد نیاز و ارائه خدمات بهتر و مفیدتر یاری نماید. در این پژوهش، هم‌چنین الگوی نیازهای اطلاعاتی دانشجویان رشته‌های مختلف این دانشکده مشخص می‌شود و از این طریق مشارکت مسئولان در طراحی و برنامه‌ریزی به منظور برآوردن آن نیازها جهت داده می‌شود.

تاکنون پژوهش‌های مختلفی در زمینه مورد بحث انجام گرفته است. از جمله یکی از این پژوهش‌ها نشان داد که پاسخگویان از دو روش رسمی و غیر رسمی برای کسب اطلاعات مورد نیاز خود استفاده می‌کردند. از میان مجاری رسمی کسب اطلاعات، کتاب و نشریات ادواری به ترتیب در درجه اول اهمیت قرار دارند و از میان منابع غیر رسمی کسب اطلاعات، به حضور در گردهمایی‌های علمی داخلی، ارتباط با پژوهشگران و متخصصان داخل و خارج از کشور و مشورت با دوستان و سایر دانشجویان اشاره شده بود (عبادالله عموقین 1380). یافته‌های پژوهش دیگر نشان می‌دهد که با وجود تغییرات زیاد در فناوری‌های اطلاعاتی، الگوهای گردآوری اطلاعات هنوز دستخوش تغییر نشده است. نشریات تخصصی با 92 درصد مهم‌ترین ابزار دستیابی به اطلاعات بوده و تک‌نگاشت‌ها¹ با 85/4 درصد در اولویت دوم قرار دارند (Shoham 1998).

می‌توان گفت نخستین تحقیق در ایران در این زمینه، در سال 1354 از سوی گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه تهران صورت گرفت. اطلاعات مورد نیاز این بررسی از طریق پرسشنامه جمع‌آوری گردید. نتایج تحقیق نشان داد که نیاز به مدارک و منابع، برای آماده کردن مطالب درسی وجود دارد و در میان منابع مختلف، کتاب از همه بیشتر مورد استفاده قرار می‌گیرد. پاسخگویان در جستجوی خود بیشتر از برگه‌دان استفاده می‌کردند و کتابداران نقش چندان مهمی در برقراری ارتباط میان منابع اطلاعاتی و استفاده‌کنندگان ایفا نمی‌کردند.

یافته‌های صفری راد در سال 1379، در تحقیقی با عنوان «بررسی نیازهای اطلاعاتی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه شیراز و نقش کتابخانه‌ها در تأمین این نیازها» نشان داد که انگیزه اصلی دانشجویان در کسب اطلاعات در مقطع کارشناسی ارشد انجام

اثر، مجموعه یا نوشته‌ای که مطالبش در خودش تمام و کامل می‌شود، برخلاف پیاپی‌ها Monograph 1. که دنباله دار هستند، تک نگاشت را به‌طور معمول در مقابل پیاپی قرار می‌دهند (اصطلاحنامه کتابداری)

طرح‌های درسی و در مقطع دکتری انجام کارهای پژوهشی است. آنها از دو روش رسمی و غیر رسمی برای کسب اطلاعات استفاده می‌کنند. از میان منابع رسمی کسب اطلاعات، کتاب و نشریات ادواری و از میان منابع غیر رسمی کسب اطلاعات، مشورت با سایر دانشجویان و ارتباط با پژوهشگران داخل و خارج از کشور از اهمیت بیشتری برخوردار می‌باشد. مهم‌ترین عوامل عدم دسترسی به اطلاعات، محدود بودن ساعات کار کتابخانه‌ها، محدود بودن امکانات جهت دریافت اطلاعات از خارج و موجود نبودن منابع اطلاعاتی مورد نیاز در کتابخانه‌ها ذکر گردید.

یک نمونه از پژوهش‌های انجام گرفته در این زمینه در خارج از کشور مربوط به مهتا و یانک^۱ است که در سال 1995 در پژوهشی تحت عنوان «استفاده اعضای هیئت علمی علوم و فناوری از منابع اطلاعات الکترونیکی» به بررسی نیازهای اطلاعات علمی و فنی دانشمندان پرداختند. نتایج بررسی نشان داد که 83 درصد پاسخگویان استفاده از منابع مآخذ مقالات موجود در نشریات را یکی از مهم‌ترین منابع اطلاعاتی خوانده‌اند. 49 درصد پاسخگویان از پایگاه‌های اطلاعاتی و 42 درصد از لوح‌های فشرده استفاده می‌کنند. طبق یافته‌های پژوهش، 71 درصد اعضای هیئت علمی جهت ایجاد ارتباط از پست الکترونیکی استفاده می‌کنند که اساسی‌ترین دلیل این امر کسب اطلاعات از دوستان و همکاران عنوان شده است.

2. پرسش‌های پژوهش

پرسش‌های پژوهش عبارتند از:

- ۱ دانشگاهیان دانشکده مدیریت و حسابداری دانشگاه علامه طباطبایی برای رفع نیازهای اطلاعاتی خود از کدام منابع اطلاعاتی بیشتر استفاده می‌کنند؟
- ۲ دانشگاهیان برای چه منظوری از منابع اطلاعاتی استفاده می‌کنند؟
- ۳ منابع موجود در کتابخانه تا چه میزان نیازهای اطلاعاتی استفاده‌کنندگان را تأمین می‌کند؟
- ۴ عوامل مؤثر در استفاده یا عدم استفاده از منابع اطلاعاتی موجود در کتابخانه دانشکده کدام است؟

۱ میزان استفاده دانشجویان از منابع موجود در کتابخانه دانشکده چقدر است؟
 ۲ نقش کتابخانه در تأمین نیازهای اطلاعاتی دانشجویان در مقاطع مختلف تحصیلی و رشته‌های مختلف چیست؟

3. روش تحقیق

در این پژوهش از شیوه پیمایش استفاده شده است و ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه بوده است. جامعه آماری این پژوهش، دانشجویان دانشکده حسابداری و مدیریت دانشگاه علامه طباطبائی می‌باشد. طبق آمار ارائه شده توسط آموزش دانشکده، تعداد کل دانشجویان 1980 نفر بوده‌اند. از این تعداد 1467 نفر در مقطع کارشناسی، 402 نفر در مقطع کارشناسی ارشد و 111 نفر در مقطع دکترای مشغول به تحصیل بوده‌اند. در این پژوهش نمونه با استفاده از فرمول «کوکران»¹ تعیین گردیده است. با توجه به فرمول، تعداد نمونه 461 نفر تعیین شد. حجم نمونه در هر رشته و مقطع تحصیلی نیز محاسبه گردید. با در نظر گرفتن احتمال گم شدن و یا ناقص پر شدن پرسشنامه‌ها، تعداد 490 پرسشنامه تهیه گردید که 28 نفر بیشتر از حجم نمونه محاسبه شده می‌باشد.

پرسشنامه به صورت حضوری بین دانشجویان توزیع و جمع‌آوری شد. برای این منظور پرسشنامه‌ای حاوی 30 پرسش بسته و یک پرسش باز و در چهار قسمت اصلی تهیه گردید. در قسمت نخست، مشخصات فردی پاسخگویان، در قسمت دوم انگیزه و هدف دانشجویان از جستجوی اطلاعات و منابع اطلاعاتی مورد استفاده مورد پرسش واقع شده است. قسمت سوم پرسشنامه به خدمات ارائه شده در کتابخانه اختصاص یافته و در قسمت چهارم عوامل مؤثر بر عدم دسترسی آسان به اطلاعات مورد پرسش واقع گردیده و در پایان نیز یک پرسش باز مطرح شده است. برای تعیین میزان رضایت دانشجویان از خدمات ارائه شده، قسمتی از پرسشنامه به این منظور اختصاص داده شده است. سؤال‌های پرسشنامه بر اساس «طیف لیکرت»² با پنج گزینه «بسیار زیاد، زیاد، متوسط، کم، و بسیار کم» طراحی شده‌اند.

1. Cochran

2. Likert Scale

روایی پژوهش با استفاده از روایی^۱ صوری ارزیابی شده است. برای سنجش پایایی^۲ پرسشنامه از روش دوباره آزمون یا روش باز آزمایی و روش آلفای کرونباخ استفاده شده است (ساروخانی ۱۳۷۷، ۲۸۸). همان‌طور که گفته شد پرسشنامه از چهار قسمت اصلی تشکیل شده است که به منظور سنجش پایایی دو قسمت نخست پرسشنامه، تعداد ۳۰ پرسشنامه بین دانشجویان توزیع گردید. پس از گذشت ۱۵ روز بار دیگر پرسشنامه‌ها بین همان ۳۰ نفر توزیع گردید. پس از جمع‌آوری پرسشنامه در مرحله دوم، مشاهده گردید که در مورد ۱۰ پرسش نخست پرسشنامه، پاسخ ۸ پرسش در هر دو بار یکسان بود. باز آزمایی نشان داد که پاسخ‌های داده شده به ۸ پرسش از ۱۰ سؤال یکسان بوده است و تنها در ۲ مورد تفاوت وجود داشت. بنابراین اعتبار پرسشنامه تدوین شده ۸۰ درصد برآورد گردید که حاکی از پایایی بالای پرسشنامه می‌باشد.

از آلفای کرونباخ برای محاسبه همابستگی درونی ابزار اندازه‌گیری که ویژگی‌های مختلف را اندازه‌گیری می‌کند، استفاده شده است. نتایج حاصل از این آزمون ضریب ۰/۰۹۴ را نشان داد که بیانگر پایایی آن است. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی و استنباطی استفاده شد و برای این کار از نرم‌افزار آماری علوم اجتماعی^۳ استفاده گردید. در بخش آمار توصیفی با استفاده از شاخص‌های آماری نظیر فراوانی و درصد و مجموع امتیازها به تجزیه و تحلیل داده‌ها پرداخته شد. برای متغیرهایی مانند مقطع تحصیلی، هدف دانشجویان از جستجوی اطلاعات و منابع مورد استفاده از آمار توصیفی استفاده شده است و به منظور تعیین ارزیابی رابطه معنی‌دار بین رفتار اطلاع‌یابی، انگیزه و هدف جستجوی اطلاعات، وضعیت منابع کتابشناختی، وضعیت کتابداران، وضعیت منابع اطلاعاتی و مقایسه وضعیت کتابخانه از آزمون مجذور خی^۴، آزمون تی^۵، آزمون اف^۶ و آزمون شفه استفاده شده است.

1. Validity

2. Reliability

3. Statistical Package For Social Science (SPSS)

4. Chi

5. T- test

6. F- test

4. تحلیل نتایج

پرسشنامه‌های گردآوری شده پس از طبقه بندی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت و نتایج آن به شرح ذیل است:

۴-۱. دانشجویان دانشکده حسابداری ومدیریت دانشگاه علامه طباطبایی برای رفع نیازهای اطلاعاتی خود از کدام منابع اطلاعاتی بیشتر استفاده می کنند؟

جدول ۱. توزیع فراوانی درصد کلی اولویت‌های استفاده از منابع اطلاعاتی

منابع اولویت	کتاب	نشریات ادواری	پایان‌نامه	چکیده	نمایه	گزارش‌های تحقیقی	پروانه‌های ثبت اختراع	نقشه	استاندارد	مجموعه مقاله‌ها	سایر
1	81/3	9/6	5/1	0/2	0/4	1/9	0/2	-	1/1	2/3	0/2
2	7/9	28/5	20/2	0/6	0/9	7/9	-	0/6	2/3	5/5	0/9
3	1/9	10/4	17	3/8	2/3	11/5	0/9	1/7	2/3	5/7	0/6
4	1/3	4/5	9/4	4	0/9	7	0/2	1/3	1/7	6/8	-
5	0/2	1/5	2/1	4	1/9	5/1	0/4	1/1	1/5	4/3	-
6	-	-	1/3	3/2	1/5	1/5	0/9	1/3	2/1	3/2	-
7	-	-	0/4	1/5	1/3	-	1/7	0/6	1/9	2/8	0/6
8	-	-	-	0/2	1/9	0/4	0/2	2/6	1/1	0/6	-
9	-	-	-	-	0/9	-	1/7	1/3	1/7	-	-
10	-	-	-	0/2	0/4	-	1/1	0/6	0/2	0/6	-
بدون پاسخ	7/4	45/5	44/5	82/1	87/7	64/7	92/8	88/9	84	68/1	97/7

جدول 1، مربوط به اولویت بندی استفاده از منابع اطلاعاتی مختلف می باشد. همان طور که جدول نشان می دهد، از بین 10 منبع اطلاعاتی اصلی، بیشترین استفاده مربوط به کتاب است. به طور متوسط بیش از 80 درصد از کل دانشجویان کتاب را به عنوان اولویت اول انتخاب کرده اند. 98 درصد دانشجویان مدیریت جهانگردی از کتاب به عنوان نخستین منبع اطلاعاتی استفاده می کنند. به نظر می رسد که کتاب هنوز به عنوان مهم ترین منبع

اطلاعات دانشجویان به شمار می‌رود. هرچه مقطع تحصیلی بالاتر می‌رود میزان استفاده از کتاب کاهش یافته و منابع اطلاعاتی دیگر جایگزین می‌گردند. بیشترین میزان استفاده از نشریات، مربوط به رشته‌های مدیریت بازرگانی و مدیریت دولتی می‌باشد. برخی از رشته‌ها این منبع اطلاعاتی را در اولویت دوم استفاده می‌کنند. در بین مقاطع مختلف نیز میزان استفاده از نشریات تخصصی در دانشجویان کارشناسی کمتر از دانشجویان تحصیلات تکمیلی است. در استفاده از پایان‌نامه‌ها، دانشجویان کارشناسی ارشد (74 درصد) بیشترین استفاده از این منبع اطلاعاتی را داشته‌اند، سپس دانشجویان دکتری (57 درصد) و کارشناسی (48 درصد) قرار دارند. بیش از 80 درصد کل دانشجویان از منابع اطلاعاتی چکیده‌نامه‌ها و نمایه‌نامه‌ها استفاده نمی‌کنند که دلیل این امر بیشتر ناشی از عدم فراهم‌آوری آنها توسط کتابخانه و عدم آشنایی دانشجویان با این منابع می‌باشد. رشته مدیریت دولتی، با 40 درصد، بیشترین استفاده را از مجموعه مقاله‌ها دارد. سپس، رشته جهانگردی با 37 درصد و مدیریت صنعتی با 36 درصد قرار می‌گیرند. در کل، مطابق جدول 1، از بین منابع ده‌گانه، کتاب (93 درصد)، پایان‌نامه (55/5 درصد)، نشریات ادواری (54/5 درصد)، گزارش‌های تحقیقی (35 درصد) و مجموعه مقاله‌های همایش‌های داخلی و خارجی (32 درصد) به ترتیب پنج منبع اصلی مورد استفاده دانشجویان هستند. پس از آن چکیده‌نامه‌ها (18 درصد)، استانداردهای تخصصی (16 درصد)، نمایه‌نامه‌ها (12 درصد)، نقشه (11 درصد) و در آخر پروانه‌های ثبت اختراعات (7 درصد) قرار دارند.

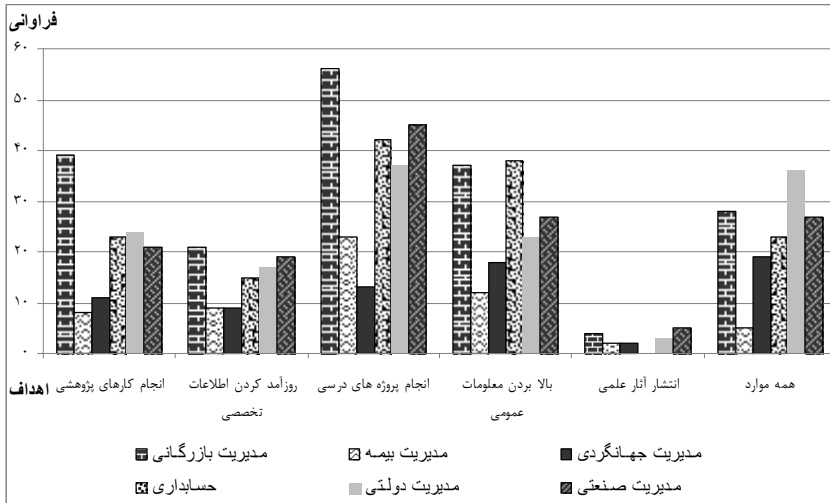
در مورد نوع منابع اطلاعاتی مورد استفاده می‌توان گفت که هنوز منابع چاپی در تمامی رشته‌ها و مقاطع بیشترین استفاده را دارند (81 درصد). منابع الکترونیکی با 47 درصد در رتبه دوم و میزان استفاده از ریزنگاشت‌ها در حدود صفر می‌باشد. در مورد استفاده از شبکه‌های دانشیار و رزنت به ترتیب مقطع دکتری 42 درصد، کارشناسی ارشد 20 درصد و کارشناسی 2 درصد از این شبکه‌ها استفاده می‌کنند. ولی در استفاده از اینترنت، این ترتیب وارونه است یعنی، دانشجویان کارشناسی 80 درصد، کارشناسی ارشد 67 درصد و دکتری 55 درصد از اینترنت استفاده می‌کنند. البته این پژوهش در مورد نوع استفاده از اینترنت توسط دانشجویان و میزان مرتبط بودن آن با اهداف علمی و مورد نظر پژوهش، پرسشی مطرح نکرده است. از جهت استفاده از منابع لاتین و فارسی در تمامی رشته‌ها، ابتدا منابع زبان فارسی و پس از آن زبان انگلیسی قرار دارد. میزان استفاده از منابع

انگلیسی توسط دانشجویان مقطع دکتری (82 درصد)، کارشناسی ارشد (60 درصد) و کارشناسی (31 درصد) می‌باشد. در استفاده از منابع غیر رسمی کسب اطلاعات، بیش از 50 درصد تمامی رشته‌ها (به جز حسابداری) از همایش‌های داخلی به عنوان اصلی‌ترین منبع غیر رسمی کسب اطلاعات نام برده‌اند. از بین دو گزینه ارتباط با متخصصان خارجی و شرکت در همایش‌های بین‌المللی، آمارهای به دست آمده نشان می‌دهند که ارتباط با متخصصان خارجی بیش از شرکت در همایش‌های بین‌المللی مورد استفاده بوده است.

۴-۲. هدف دانشجویان در استفاده از منابع اطلاعاتی چیست؟

در بین اهداف جستجوی اطلاعات، انجام طرح‌های درسی و بالا بردن معلومات عمومی بیشترین درصد را به خود اختصاص داده‌اند. بین دانشجویان تحصیلات تکمیلی (به‌ویژه مقطع دکتری) و مقطع کارشناسی این تفاوت به‌طور کامل مشهود است. از مقطع کارشناسی به سمت دکتری از هدف انجام طرح‌های درسی کاسته شده و درصد انجام کارهای پژوهشی افزایش یافته است. در کل می‌توان نتیجه گرفت که در مقاطع بالاتر، اهداف جستجوی اطلاعات تخصصی‌تر می‌گردند. اما از نظر انتشار آثار علمی، تفاوت محسوسی بین سه مقطع مشاهده نمی‌گردد. در هر سه مقطع، مقدار این گزینه حداکثر 9 درصد است. نمودار آ، اهداف جستجوی اطلاعات در رشته‌ها و مقاطع مختلف را نشان می‌دهد.

نمودار ۱. اهداف جستجوی اطلاعات

۳-۴. منابع موجود در کتابخانه تا چه میزان نیازهای اطلاعاتی استفاده کنندگان را تأمین می‌کند؟

همان‌گونه که در جدول ۲ نشان داده می‌شود، ۵۸ درصد از دانشجویان رشته مدیریت دولتی، میزان پاسخگویی منابع کتابشناختی چاپی، در تأمین نیازهای اطلاعاتی خود را «زیاد و بسیار زیاد» ارزیابی کرده‌اند. اما در مورد دیگر رشته‌ها، می‌توان دریافت که میزان رضایت به‌طور کلی متوسط است. حدود ۴۰ درصد از دانشجویان مقطع دکتری رضایتمندی کم و خیلی کم دارند. در حالی که این نارضایتی در بین دانشجویان کارشناسی و کارشناسی ارشد به ترتیب حدود ۱۵ و ۲۵ درصد می‌باشد. بر طبق جدول، مدیریت دولتی بیشترین رضایت را از منابع کتابشناختی چاپی دارد. در تمامی رشته‌ها، گزینه «متوسط» بیشترین درصد را به خود اختصاص داده است.

جدول 2. میزان رضایتمندی دانشجویان رشته‌های مختلف دانشکده از منابع مختلف موجود در کتابخانه دانشکده

رشته و میزان رضایت	مدیریت صنعتی		مدیریت بازرگانی		مدیریت دولتی		مدیریت جهانگردی		مدیریت بیمه		حسابداری																	
	کم	متوسط زیاد	کم	متوسط زیاد	کم	متوسط زیاد	کم	متوسط زیاد	کم	متوسط زیاد																		
منابع کتابشناختی چاپی	19/6	54/3	23/9	17/7	56/9	23/9	12/9	58/1	29	56/5	21/7	21/8	23/7	28/9	44/7	23/7	21/8	56/5	21/7	58/1	29	12/9	23/9	56/9	17/7	23/9	54/3	19/6
کتاب	18/4	44/6	34/7	10/8	43/1	44/1	10/8	49/9	38/7	47/8	19/6	32/6	47/8	31/5	28/9	31/5	32/6	47/8	19/6	49/9	38/7	10/8	44/1	43/1	10/8	34/7	44/6	18/4
منابع مروج	20/6	45/7	28/3	19/6	43/1	31/4	5/4	23/9	37/6	43/5	23/9	28/3	43/5	21/1	50	21/1	28/3	43/5	23/9	53/8	37/6	5/4	31/4	43/1	19/6	28/3	45/7	20/6
نشریات تخصصی	30/4	38	23/9	22/5	29/4	35/3	20/5	40/9	37/6	47/8	21/7	26/1	47/8	42/1	21	34/2	26/1	47/8	21/7	40/9	37/6	20/5	35/3	29/4	22/5	23/9	38	30/4
منابع کتابشناختی رایانه‌ای	30/5	44/6	17/4	37/3	28/4	25/5	30/1	21/7	23/7	45/7	21/7	28/2	45/7	29	39/5	28/2	45/7	21/7	37/7	23/7	30/1	25/5	28/4	37/3	17/4	44/6	30/5	
منابع رایانه‌ای	50	30/4	10/9	46	30/4	13/7	21/6	18/3	50/5	41/3	27/4	19/6	41/3	42/1	29	42/1	19/6	41/3	18/3	50/5	21/6	13/7	30/4	46	10/9	30/4	50	
مجموعه کتابخانه به‌طور کلی	15/2	53/3	30/5	13/7	52/9	30/4	7/5	21/7	33/3	41/3	21/7	36/9	41/3	47/4	21/1	47/4	36/9	41/3	57	33/3	7/5	30/4	52/9	13/7	30/5	53/3	15/2	

مطابق جدول 3، مقدار سطح معناداری از آلفای پژوهش بیشتر است ($0/71 > 0/05$). بنابراین، هیچ ارتباط معنادار آماری میان رضایت دانشجویان از منبع اطلاعاتی کتاب و رشته تحصیلی آنان وجود ندارد. مدیریت دولتی، بازرگانی و حسابداری به ترتیب از لحاظ منبع اطلاعاتی کتاب، در وضعیت بهتری هستند. سه رشته مدیریت صنعتی، بیمه و جهانگردی در رتبه‌های آخر رضایتمندی قرار دارند.

جدول 3. نظرات دانشجویان رشته‌های مختلف در مورد نقش کتاب در تأمین نیازهای اطلاعاتی آنان

رشته‌های تحصیلی	مدیریت بازرگانی	مدیریت بیمه	مدیریت جهانگردی	حسابداری	مدیریت دولتی	مدیریت صنعتی
درصد کلی نظرات دانشجویان	66/4	57/4	60/4	65/6	69/2	61/6
	آماره خی دو		29/90			
	درجه آزادی		20			
	سطح معناداری		0/71			

مطابق جدول 4، از حیث رضایتمندی از منابع مرجع، مقدار سطح معناداری از آلفای پژوهش کوچک‌تر است ($0/012 < 0/05$). بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که بین نظرات دانشجویان در زمینه رضایتمندی از منابع مرجع کتابخانه با رشته‌های تحصیلی آنها نوعی همبستگی وجود دارد و نمی‌توان این دو را مستقل فرض کرد. با مراجعه به جدول فراوانی مشخص می‌شود که دانشجویان بیشتر رشته‌ها از منابع مرجع رضایت متوسط دارند ولی آنچه بیشتر به چشم می‌خورد، رضایتمندی بسیار بالای دانشجویان رشته مدیریت دولتی از منابع مرجع می‌باشد که این امر موجب به وجود آمدن تفاوت معنادار بین نظرات دانشجویان رشته‌های مختلف گردیده است. دانشجویان مدیریت دولتی بالاترین میانگین رضایت از منابع مرجع را اعلام کرده‌اند و پایین‌ترین میانگین رضایت از منابع مرجع در بین دانشجویان رشته‌های جهانگردی و بیمه مشاهده می‌شود.

جدول 4. درصد میزان رضایتمندی رشته‌های مختلف از منابع مرجع

مدیریت صنعتی	مدیریت دولتی	حسابداری	مدیریت جهانگردی	مدیریت بیمه	مدیریت بازرگانی	رشته‌های تحصیلی
60/2	70/2	64/2	58/6	57/4	59/8	میزان رضایتمندی دانشجویان
			36/907	آماره خی دو		
			20	درجه آزادی		
			0/012	سطح معناداری		

جدول 5، میانگین میزان رضایتمندی از منابع الکترونیکی را نشان می‌دهد. این جدول نمایانگر آن است که مقدار سطح معناداری از آلفای پژوهش به مراتب کمتر است ($0/008 < 0/05$). بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که میان نظرات دانشجویان در زمینه رضایتمندی از منابع الکترونیکی کتابخانه دانشکده با رشته‌های تحصیلی آنها نوعی همبستگی وجود دارد و نمی‌توان این دو را مستقل فرض کرد. با مراجعه به جدول مشخص می‌گردد که دانشجویان بیشتر رشته‌ها از منابع رایانه‌ای رضایت نسبی دارند ولی آنچه به چشم می‌خورد عدم رضایت دو رشته مدیریت صنعتی و مدیریت بازرگانی در مقایسه با سایر رشته‌ها می‌باشد. هم‌چنین بین نظرات دانشجویان در زمینه رضایتمندی از منابع الکترونیکی و مقاطع تحصیلی رابطه معنادار آماری وجود دارد. به نظر می‌رسد که دانشجویان مقطع کارشناسی رضایت بیشتری از منابع الکترونیکی در مقایسه با مقاطع کارشناسی ارشد و دکتری دارند. رشته مدیریت دولتی در رتبه نخست رضایتمندی از نشریات تخصصی و مدیریت بیمه در رتبه آخر قرار دارد. وضعیت سه رشته حسابداری، مدیریت صنعتی و مدیریت جهانگردی به گونه‌ای است که می‌توان آنها را از جهت رضایت از نشریات تخصصی در حد متوسط ارزیابی کرد. در بین مقاطع سه گانه نیز، دانشجویان دکتری از نظر عدم رضایتمندی از این بخش رتبه نخست را دارند.

جدول 5 درصد میزان رضایتمندی رشته‌های مختلف از منابع الکترونیکی

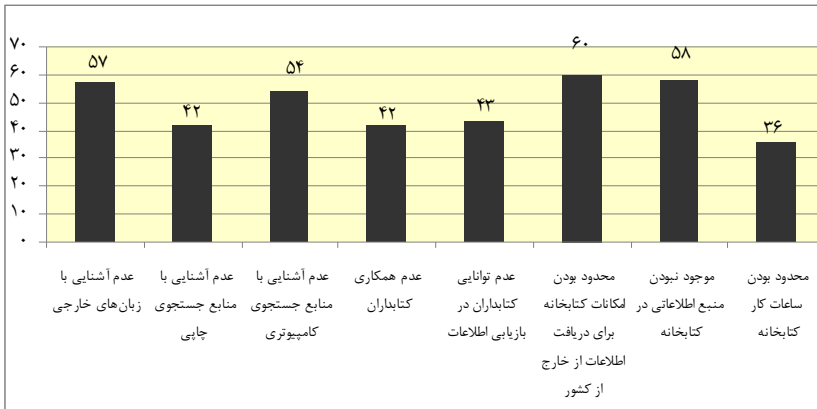
مدیریت صنعتی	مدیریت دولتی	حسابداری	مدیریت جهانگردی	مدیریت بیمه	مدیریت بازرگانی	رشته‌های تحصیلی
44/6	56/8	54/6	54	58/8	45/8	میزان رضایتمندی دانشجویان

38/243	آماره خی دو
20	درجه آزادی
0/008	سطح معناداری

به‌طور کلی، در مورد رضایت از مجموعه کتابخانه تفاوت معناداری میان رشته‌ها و مقاطع مختلف مشاهده می‌شود. بین نظرات دانشجویان در مورد رضایت از مجموعه کتابخانه و رشته‌های تحصیلی رابطه معنادار آماری وجود دارد. 57 درصد از دانشجویان رشته مدیریت دولتی، پاسخگویی مجموعه کتابخانه را در تأمین نیازهای اطلاعاتی خود در حد زیاد و بسیار زیاد ارزیابی کرده‌اند. در رتبه دوم، دانشجویان رشت، حسابداری با 41 درصد قرار دارند. میزان رضایت از مجموعه کتابخانه برای رشته‌های مدیریت صنعتی و بازرگانی در حد متوسط است و از این لحاظ رشته‌های مدیریت بیمه و جهانگردی در رتبه‌های آخر قرار دارند. در بین مقاطع تحصیلی نیز، دانشجویان کارشناسی رضایت بیشتری از مجموعه کتابخانه دارند و دو مقطع کارشناسی ارشد و دکتری در سطح یکسانی، رضایت متوسطی از مجموعه کتابخانه دارند.

۴-۴. عوامل مؤثر در استفاده یا عدم استفاده از منابع اطلاعاتی موجود در کتابخانه کدام است؟

بر اساس داده‌های گردآوری شده، «محدود بودن امکانات کتابخانه برای دریافت اطلاعات از خارج از کشور»، «موجود نبودن منبع اطلاعاتی در کتابخانه»، «عدم آشنایی با زبان‌های خارجی»، «عدم آشنایی با منابع جستجوی رایانه‌ای» به ترتیب، بیشترین تأثیرگذاری را در عدم دسترسی به اطلاعات داشته‌اند. نمودار 2، میزان تأثیر موانع دسترسی به اطلاعات را نشان می‌دهد.

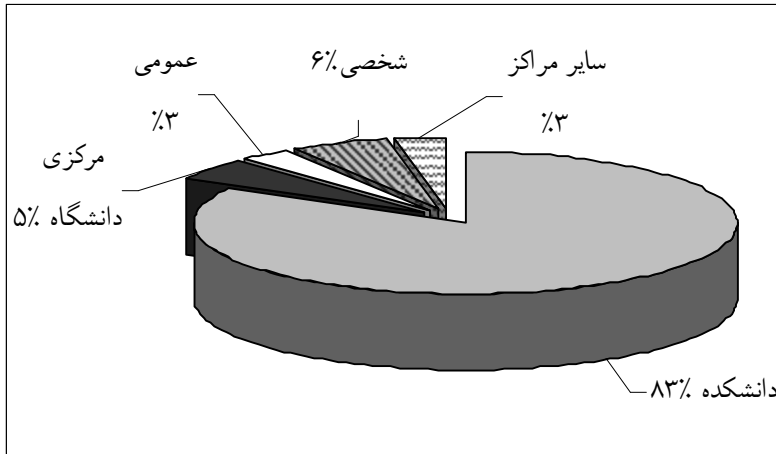

نمودار 2. مقایسه موانع دسترسی به اطلاعات

فراوانی و درصد مربوط به عدم آشنایی با زبان های خارجی در دسترسی به منابع اطلاعاتی در مقاطع مختلف نشانگر آن است که مقدار سطح معناداری به مراتب از آلفای پژوهش کوچکتر است ($0/000 < 0/05$). پس هر چه سطح مقطع تحصیلی دانشجویان بالاتر می رود تأثیر گذاری عامل عدم آشنایی با زبان های خارجی به عنوان یکی از موانع دسترسی به اطلاعات کمتر می گردد. به عبارت دیگر، دانشجویان مقطع کارشناسی به طور معناداری معتقدند که این عامل یکی از مؤثرترین موانع دسترسی به اطلاعات است و تأثیر این عامل در بین دانشجویان تحصیلات تکمیلی کمتر است.

۴-۵. میزان استفاده دانشجویان از منابع موجود در کتابخانه چقدر است؟

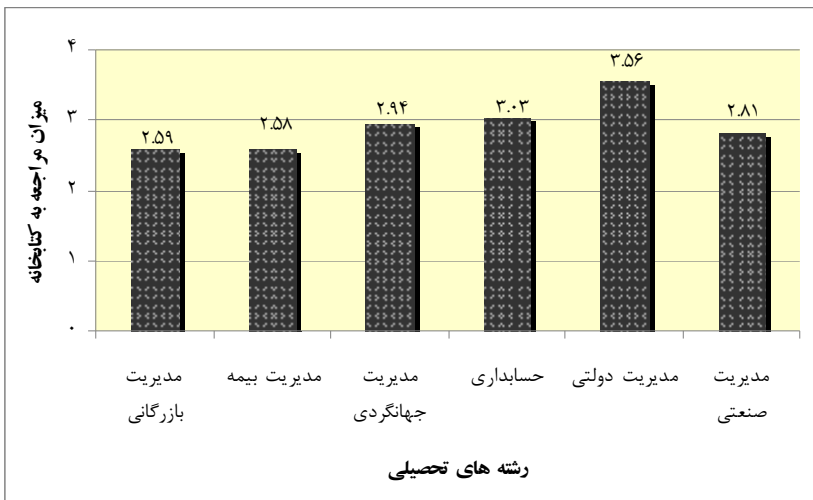
یافته های این پژوهش نشان می دهد که 83 درصد دانشجویان از کتابخانه دانشکده برای رفع نیازهای اطلاعاتی خود استفاده می کنند و میزان استفاده از دیگر کتابخانه ها بسیار ناچیز می باشد. نکته شایان ذکر این است که کتابخانه مرکزی دانشگاه در رتبه سوم استفاده و پس از کتابخانه شخصی قرار می گیرد. نمودار 3، درصد استفاده از کتابخانه های مختلف را نشان می دهد.

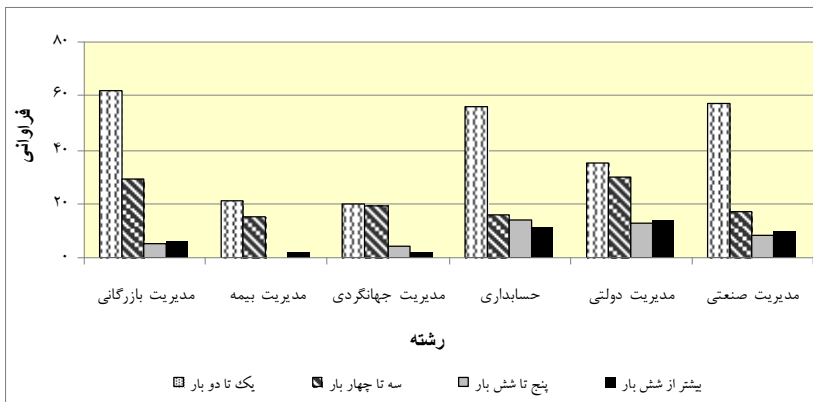
نمودار 3. درصد استفاده از کتابخانه‌های مختلف برای تأمین نیازهای اطلاعاتی

از نظر میزان مراجعه به کتابخانه تفاوت معناداری میان رشته‌ها و مقاطع مختلف دیده می‌شود. دانشجویان رشته مدیریت دولتی (رتبه نخست) و دانشجویان رشته حسابداری (رتبه دوم) نسبت به سایر رشته‌ها مراجعه بیشتری به کتابخانه دارند. از سوی دیگر، دانشجویان رشته بیمه در مقایسه با سایر رشته‌ها، مراجعه کمتری به کتابخانه دانشکده دارند. در تمامی رشته‌ها بیشتر دانشجویان گزینه «یک تا دو بار در هفته» را انتخاب کرده‌اند. نمودار 4 و 5، نمایانگر این مسأله هستند. هر چه مقطع تحصیلی دانشجویان بالاتر باشد، میزان مراجعه آنها به کتابخانه کمتر می‌شود به نحوی که کمترین میزان مراجعه به کتابخانه مربوط به مقطع دکتری است (1 تا 2 بار در هفته).

نمودار 4. میانگین مراجعه هفتگی به کتابخانه دانشکده در میان رشته های مختلف

نمودار 5. میزان مراجعه هفتگی به کتابخانه دانشکده در بین رشته های مختلف

۴-۶. نقش کتابخانه دانشکده حسابداری و مدیریت در تأمین نیازهای اطلاعاتی دانشجویان در مقاطع مختلف تحصیلی و رشته های مختلف چیست؟
نقش کتابخانه دانشکده از جهت منابع اطلاعاتی در صفحات قبل مورد بحث و بررسی قرار گرفت. در مورد نقش کتابداران در پاسخگویی به نیازهای اطلاعاتی، تفاوت

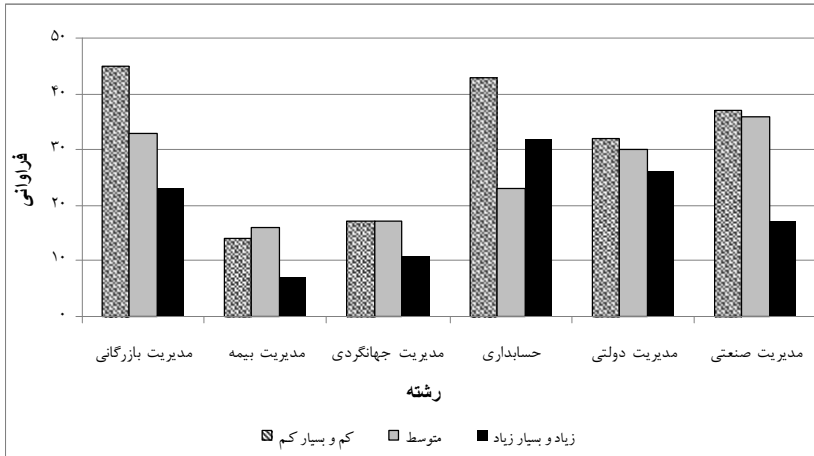
معناداری بین رشته‌ها و مقاطع مختلف مشاهده می‌شود. در تمامی رشته‌ها به جز مدیریت دولتی، بیشتر دانشجویان گزینه «زیاد و بسیار زیاد» را انتخاب کرده‌اند. بیشتر دانشجویان مدیریت دولتی، گزینه «متوسط» را انتخاب کرده‌اند. از نظر میزان رضایت از عملکرد کتابداران، دانشجویان مدیریت بازرگانی (71 درصد)، مدیریت صنعتی (62 درصد)، جهانگردی (54 درصد) و حسابداری (52 درصد) گزینه‌های زیاد و بسیار زیاد را انتخاب کرده‌اند. از جهت مقاطع مختلف تحصیلی دانشجویان کارشناسی در رتبه نخست رضایتمندی و کارشناسی ارشد و دکتری در رتبه‌های دوم و سوم قرار می‌گیرند.

بیشتر دانشجویان در رشته‌ها و مقاطع مختلف، وضعیت سالن مطالعه را در سطوح متوسط و پایین ارزیابی کرده‌اند. نمودار 6، به خوبی نشانگر این مسأله است. در این میان، دانشجویان مقطع دکتری، بیشترین نارضایتی را از سالن مطالعه کتابخانه داشته‌اند.

بیشتر دانشجویان (48 درصد) میزان اطلاع‌رسانی درباره منابع دریافتی جدید را کم و بسیار کم دانسته‌اند و 32 درصد آن را متوسط ارزیابی کرده‌اند. از لحاظ بهره‌گیری از خدمات امانت بین کتابخانه‌ای¹ نیز، بیشتر دانشجویان میزان رفع نیازهای اطلاعاتی از طریق امانت بین کتابخانه‌ای را کم و بسیار کم دانسته‌اند (68 درصد). این امر نشان می‌دهد که کتابخانه دانشکده به قدر کفایت از خدمات امانت بین کتابخانه‌ای به منظور رفع نیازهای اطلاعاتی دانشجویان استفاده نمی‌کند.

---

1. الف: ترتیب همکاری میان کتابخانه‌ها که طی آن یک کتابخانه می‌تواند مواد کتابخانه دیگر را به امانت بگیرد. ب: واسپاری مواد و منابع یک کتابخانه به کتابخانه دیگر (اصطلاحنامه کتابداری)

نمودار 6. رضایت از سالن مطالعه کتابخانه به تفکیک رشته‌های مختلف

5. بحث و نتیجه‌گیری

دانشجویان دانشکده مدیریت و حسابداری دانشگاه علامه طباطبائی، از دو شیوه رسمی و غیر رسمی برای رفع نیازهای اطلاعاتی خود استفاده می‌کنند. از میان منابع رسمی کسب اطلاعات، استفاده از منابع چاپی معمول نظیر کتاب، نشریات تخصصی و پایان‌نامه و از بین منابع غیر رسمی کسب اطلاعات، از همایش‌های داخلی به عنوان اصلی‌ترین منبع نام برده شده است. نتایج یافته‌های این پژوهش با یافته‌های افشار زنجانی (1366)، حاجبی (1371)، برادران لیل آبادی (1372)، رضانی (1375)، تصویری قمصری (1378)، عبدالله عموقین (1380) و لاین و گاروی¹ (1972) مطابقت دارد. به نظر می‌رسد دلایل ارجح بودن منابع چاپی به عنوان مهم‌ترین منابع کسب اطلاعات، در دسترس بودن، راحتی استفاده، کم هزینه بودن و نیز بالا بودن میزان آشنایی دانشجویان با این منابع و معرفی این گونه منابع از سوی اساتید، به عنوان منابع مورد مطالعه باشد. در مورد نوع منابع اطلاعاتی مورد استفاده، منابع چاپی در تمامی رشته‌ها و مقاطع بیشترین استفاده را نسبت به منابع الکترونیکی و پایگاه‌های اطلاعاتی در محیط وب دارند. این امر ناشی از کمبود منابع رایانه‌ای، عدم

1. Line & Garvey

وجود بخشی مستقل به نام «بخش اطلاع‌رسانی» در کتابخانه دانشکده و عدم دستیابی و استفاده دانشجویان به اینترنت در این کتابخانه می‌باشد. افزون بر آن تمایل دیرینه به بهره‌گیری از شیوه‌های سنتی کسب اطلاعات هم‌چون مراجعه به کتاب به جای ابزارهای مدرن عاملی دیگر است. دانش پیشرفت کرده است و هم‌چنان پیشرفت می‌نماید. یافته‌های علمی و پژوهش‌ها پیشرفت می‌کنند و در نتیجه حجم اطلاعات علمی به‌طور مستمر افزایش می‌یابد در حالی که اگر ابزارها و شیوه‌های جستجوی اطلاعات و دسترسی به آنها پیشرفت نکند نمی‌توان امیدوار بود که دانشجویان به مجموعه پیشرفته‌ای از اطلاعات و دانش، دست یابند. میزان ناچیز استفاده از پایگاه‌های اطلاعاتی نظیر رزنت و دانشیار، با توجه به ماهیت صد در صد علمی آن، نشانه عدم آشنایی دانشجویان با این شبکه‌های علمی و تخصصی و یا احساس عدم ضرورت از سوی آنان است. از آنجا که این شبکه‌ها دارای پایگاه‌های اطلاعاتی معتبر علمی و تخصصی هستند، برنامه‌ریزی برای آشنا کردن بیشتر دانشجویان با این شبکه‌ها ضروری به نظر می‌رسد. بنابراین، نقش کتابخانه در آگاه‌سازی دانشجویان از منابع و خدمات این شبکه‌ها، بسیار با اهمیت است. یافته‌های این پژوهش با یافته‌های حاجبی (1371)، مکی‌زاده (1376)، صفری راد (1379)، عبادالله عموقین (1380) و شوهام¹ (1998) مطابقت دارد.

با توجه به اینکه بیشتر دانشجویان از منابع مرجع رضایت متوسط دارند و از آنجا که منابع مرجع، از مهم‌ترین و ضروری‌ترین مجموعه‌ها در هر کتابخانه دانشگاهی محسوب می‌شوند که نقش آنها در پاسخگویی به پرسش‌های فوری و راهنمایی استفاده‌کنندگان در زمینه استفاده از دیگر منابع اطلاعاتی و به دنبال آن صرفه‌جویی در وقت استفاده‌کننده، غیر قابل انکار است، بنابراین توجه بیشتر به بخش مرجع و غنی‌سازی هرچه بیشتر آن ضروری است.

یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که کتابخانه دانشکده بیشترین درصد استفاده را در تمامی رشته‌ها، در مقایسه با کتابخانه‌های دیگر، به خود اختصاص داده است. حال، با توجه به اینکه بیشترین وابستگی دانشجویان دانشکده به کتابخانه دانشکده است، مجهز کردن آن مطابق با استانداردهای کتابخانه‌های دانشگاهی (حداقل در سطح دانشگاه‌های کشورهای در حال توسعه) ضرورتی انکارناپذیر است. با توجه به اهمیت چکیده‌نامه‌ها و نمایه‌نامه‌ها

در امر مکان‌یابی اطلاعات و به ویژه نقش آن در صرفه‌جویی وقت دانشجویان - به دلیل فراهم‌آوری فشرده‌ای از محتوای موضوعی منبع اطلاعاتی - عدم استفاده دانشجویان از این منبع بسیار قابل توجه و تأمل می‌باشد. این امر می‌تواند بیشتر ناشی از عدم آشنایی دانشجویان با این منبع اطلاعاتی باشد. فراهم آوردن نمایه‌نامه‌های مختلف در حوزه‌های مرتبط با دانشکده و در اختیار قرار دادن آنها برای استفاده دانشجویان و نیز آموزش دانشجویان در مورد نحوه استفاده از آنها توسط کتابداران کتابخانه، می‌تواند میزان استفاده از این منابع را گسترش دهد.

مهم‌ترین هدف و انگیزه پاسخگویان از جستجوی اطلاعات انجام طرح‌های درسی و بالا بردن معلومات عمومی می‌باشد. در مجموع جستجوی اطلاعات، با هدف انتشار آثار علمی، به‌طور نسبی در میان تمامی مقاطع تحصیلی یکسان است و تفاوت معناداری از این جهت وجود ندارد. به نظر می‌رسد اولویت نخست در جستجوی اطلاعات - داشتن طرح‌های درسی - حاکی از گرایش ناشی از نوعی اجبار در انجام وظایف درسی و پژوهشی است و همین عامل هدف‌های ارزشمند دیگری چون انتشار آثار علمی را در درجات پایین قرار داده است. بدین ترتیب تا هنگامی که انگیزه دانشجویان در جستجوی اطلاعات الزام و اجبار باشد، ممکن است تلاش برای یافتن بهترین منابع از بهترین روش‌ها کمتر صورت پذیرد. اندیشیدن تدابیری برای انجام آزادانه - و نه از سر اجبار - پژوهش‌های علمی در دانشگاه، می‌تواند به توسعه هر چه بیشتر پژوهش و نشر اطلاعات منجر شود. این نتایج با یافته‌های طلاچی (1366)، رضانی (1375) و صفری راد (1379) همخوانی دارد.

محدود بودن امکانات کتابخانه برای دریافت اطلاعات از خارج از کشور، موجود نبودن منبع اطلاعاتی در کتابخانه، عدم آشنایی با زبان‌های خارجی، عدم آشنایی با منابع جستجوی رایانه‌ای، به ترتیب، بیشترین تأثیر را در عدم دسترسی به اطلاعات داشته‌اند. دانشجویان برای دستیابی به اطلاعات مورد نیاز خود بیشترین استفاده را از کتابخانه دانشکده دارند و درصد استفاده از دیگر کتابخانه‌ها بسیار ناچیز می‌باشد. دانشجویان رشته مدیریت دولتی و رشته حسابداری بیشترین مراجعه را به کتابخانه دارند، از سوی دیگر، دانشجویان رشته بیمه در مقایسه با سایر رشته‌ها، مراجعه کمتری به کتابخانه دانشکده دارند.

6. پیشنهادهای پژوهش:

توسعه فضای فیزیکی کتابخانه و تجهیز آن متناسب با تعداد دانشجویان دانشکده از ضرورت‌های اساسی و نخستین است. هر گونه ساماندهی، تقسیم کار و توسعه تخصصی کتابخانه و هم‌چنین هر گونه تلاش برای ترغیب دانشجویان به حضور بیشتر در کتابخانه در مرحله نخست مستلزم برخورداری از فضای فیزیکی و تجهیزات کافی و متناسب آن است.

در تقسیم بودجه خرید منابع، درصد بیشتری از بودجه خرید منابع اطلاعاتی، برای فراهم‌آوری منابع رشته‌هایی تخصیص یابد که در اولویت‌های نخست نیازمندی قرار دارند. در کل، امر مجموعه‌سازی و مجموعه‌گستری، فارغ از هر گونه سلیقه‌گرایی و تعصب رشته‌ای انجام گردد که این مهم از طریق تدوین «خط‌مشی مجموعه‌گستری» و پیروی از آن در امر فراهم‌آوری منابع کتابخانه‌ای به دست می‌آید. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهند که منبع اطلاعاتی کتاب از اصلی‌ترین منابع مورد استفاده تمامی دانشجویان است شاید یکی از دلایل آن، محدودیت منابع در سایر موارد از قبیل نشریات تخصصی و نرم‌افزارهای اطلاعاتی باشد. بنابراین پیشنهاد می‌شود بودجه کتابخانه دانشکده با توجه به تعداد زیاد دانشجویان تحصیلات تکمیلی تا حدی افزایش یابد که بیشتر، نشریات تخصصی معتبر به صورت منظم تهیه و ارائه شوند.

در مجموعه گستری کتابخانه، به منابع ردیف دوم مانند نمایه‌ها و چکیده‌ها توجه بیشتری گردد.

اتخاذ برنامه‌ای صحیح و منظم برای مطلع ساختن دانشجویان از منابع جدید دریافتی و هم‌چنین برنامه‌ریزی کتابخانه برای آشناسازی بیشتر دانشجویان در زمینه خدمات امانت بین کتابخانه‌ای مانند طرح غدیر و تلاش برای همکاری با دانشجویان در این زمینه در قالب برنامه‌ای مدون ضرورت دارد.

در صورت امکان تمامی کتابداران کتابخانه از میان فارغ‌التحصیلان رشته علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی انتخاب شوند.

متمرکز شدن خدمات اطلاع‌رسانی منابع رایانه‌ای (شامل لوح‌های فشرده، مانند بانک اطلاعات نمایه، اینترنت، شبکه‌های رزنت و دانشیار، نرم‌افزارهای تخصصی و غیره) در بخشی مجزا به نام «بخش اطلاع‌رسانی»

یکی از موانع استفاده بیشتر و مؤثر از منابع اطلاعاتی توسط دانشجویان، عدم آشنایی کافی بیشتر دانشجویان با روش‌های نوین جستجوی اطلاعات است. پیشنهاد می‌شود روش‌های جستجوی اطلاعات به صورت علمی و منظم در درس روش تحقیق دانشجویان کارشناسی گنجانده شود. از سوی دیگر، عدم آشنایی کافی با زبان خارجی، یکی دیگر از موانع دسترسی به اطلاعات است. پیشنهاد می‌شود مسئولین محترم دانشگاه و گروه‌های آموزشی راهکارهای مختلفی را برای ارتقای سطح دانش زبان خارجی دانشجویان از طریق افزایش واحدهای درسی مرتبط یا سایر روش‌ها بیاندیشند تا دانش زبان خارجی دانشجویان به حدی ارتقا یابد که بتوانند، به سهولت با منابع خارجی و ابزارهای دسترسی به آنها ارتباط برقرار کنند.

با توجه به وابستگی زیاد دانشجویان به کتابخانه دانشکده، در صورتی که در کوتاه مدت تجهیز و توسعه متناسب کتابخانه دانشکده به تنهایی مقدور نمی‌باشد، پیشنهاد می‌شود مجموعه دانشکده‌های دانشگاه در توسعه و تجهیز کتابخانه مرکزی بکوشند تا آن بخش از منابع اطلاعاتی نوین و ابزارهای مورد نیاز آن، به همراه محیط فیزیکی که در شرایط فعلی به تنهایی توسط یک دانشکده امکان پذیر نیست، در کتابخانه مرکزی ایجاد یا تجهیز شود.

در انتها پیشنهاد می‌شود برنامه‌هایی به منظور نیازسنجی اطلاعاتی دانشجویان و گروه‌های هیئت علمی در دوره‌های زمانی مختلف انجام گیرد تا از آن طریق نوع نیازهای این گروه‌ها، با توجه به زمان متغیر کنونی، مشخص گردد. پیشنهاد می‌شود این برنامه‌ها پژوهش‌هایی از نوع کیفی باشد که به تشخیص دقیق و عمیق نیازهای اطلاعاتی منجر شود.

7. فهرست منابع

- افشار زنجانی، ابراهیم. 1366. روش‌های کسب اطلاعات تخصصی توسط اعضای هیأت علمی موسسه مطالعات و تحقیقات فرهنگی. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران.
- برادران لیل آبادی، ماه سوری. 1372. بررسی نیازهای اطلاعاتی متخصصان قلب و عروق و ریه شهر تبریز. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علوم پزشکی ایران.
- تصویری قمصری، فاطمه. 1378. بررسی رفتار اطلاع‌یابی اعضای هیئت علمی سازمان پژوهش‌های علمی و صنعتی ایران و چگونگی تاثیر اینترنت بر آن. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شیراز.

- حاجبی، راهبه. 1371. میزان آگاهی پژوهشگران علوم پزشکی از منابع اطلاعاتی. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه علوم پزشکی ایران.
- حرّی، عباس. 1372. مروری بر اطلاعات و اطلاع‌رسانی. تهران: دبیرخانه هیات امنای کتابخانه‌های عمومی کشور.
- رمضانی، زهرا. 1375. بررسی نیازهای اطلاعاتی اعضای هیئت علمی دانشجویان تحصیلات تکمیلی رشته‌های حقوق و علوم سیاسی. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی.
- ساروخانی، باقر. 1377. روشهای تحقیق در علوم اجتماعی. تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- سامانیان، مصیب. 1378. تحلیل رفتار اطلاع‌یابی پزشکان شهرستان بجنورد. فصلنامه کتاب 10(2): 89-100.
- سلطانی، پوری، و فروردین راستین. 1365. اصطلاحنامه کتابداری: فارسی به انگلیسی و انگلیسی به فارسی. ویرایش 2. تهران: کتابخانه ملی ایران.
- صفری‌راد، فاطمه. 1379. بررسی نیازهای اطلاعاتی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه شیراز و نقش کتابخانه‌ها در تأمین این نیازها. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شیراز.
- طلاچی، هما. 1376. استفاده دانشجویان، پزشکان عضو هیئت علمی و پژوهشگران از نمایه نامه‌ها و چکیده نامه‌ها در دانشگاه‌های علوم پزشکی ایران، تهران و شهید بهشتی. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علوم پزشکی ایران.
- عباد الله عموقین، جعفر. 1380. بررسی نیازهای دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه تبریز به منابع اطلاعاتی و نقش کتابخانه‌های دانشگاه در تأمین آن نیازها. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شیراز.
- گیلوری، عباس. 1374. اطلاع‌رسانی و تغییر روند خدمات مرجع. فصلنامه کتاب 6(3و4): 69-85. مکی زاده تفتی، فاطمه. 1376. بررسی نیازهای اطلاعاتی اساتید محقق دانشگاه شیراز. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شیراز. در متن ص 92 ذکر شده است
- Lin, Nan, and W. D. Garvey. 1972. Information and Uses . In *Annual Review of Information Science and Technology*, 5-37. Washington: American Society for Information Science.
- Mehta, Ush, and Virginia E. Young. 1995. Use of Electronic Information Resource: A Survey of Science and Engineering Faculty. *Science and Technology Libraries* 15(3):43-54.
- Shoham, Snuth. 1998. Scholarly Communication: A Study of Israeli Academic Researchers. *Journal of Librarianship and Information Science* 30(2): 113- 121.